

На варті захисту прав

військовослужбовців,
ветеранів,
полонених
та членів
їх родин



Фільм "АБСОЛЮТНЕ ЗЛО"
про звірства російських
військових



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Автор фото:
Олександр Олійник

Незаконні дії Російської Федерації проти України та її громадян є політикою свідомого геноциду українського народу

Війна трагічно і надовго змінила життя та долі мільйонів людей в Україні. Багато тисяч громадян загинули у бою, від російських обстрілів та насильства, сотні тисяч сімей втратили свої домівки, мільйони українців стали внутрішніми переселенцями або біженцями, які виїхали за межі України.

Систематичність та масовість обстрілів, методи звірств, підбурювання до вбивств і катувань й наративи кремлівської пропаганди свідчать про наявність у Росії конкретної мети – знищення українців. Збройна агресія РФ проти України може кваліфікуватися як геноцид.

Реалізуючи свою мету, держава-агресор повністю ігнорує вимоги міжнародного гуманітарного права стосовно цивільного населення України, зокрема, дітей, а також українських полонених захисників.



Фото: Олександр Олійник



Фото: Олександр Олійник

За даними Офісу Генпрокурора, від початку повномасштабної агресії до 31.05.2023 року задокументовано понад **91 тисячу** воєнних злочинів; Управління Верховного комісара ООН з прав людини зазначає про загибель **8983** та поранення **15442** цивільних громадян. Близько **1500** з числа постраждалих – діти (загиблі – **485**, поранені – **1005** дітей). Проте, реальні дані звірств Росії ми побачимо лише після війни.

Аби усвідомити, які жахливі злочини вчиняють росіяни в Україні, пропонуємо переглянути фільм, в якому зображені факти вбивства цивільного населення, депортацію дітей, ракетні удари по лікарнях, пологових будинках, приватних оселях, де мешкали мирні українці.

Переглянути фільм (18+) можна за цими QR-кодами:





Підри́в у ніч на 6 червня 2023 року дамби Каховського водосховища є прямим порушенням Женевських конвенцій (ст. 56 Протоколу I, ст. 15 Протоколу II від 08.06.1977 року), і є черговим воєнним злочином Росії, що спричинив катастрофічні наслідки для цивільного населення, завдавши широкої, довготривалої і серйозної шкоди природному середовищу, а також є чіткою ознакою екоциду. Близько 80 населених пунктів перебувають у зоні затоплення, понад 40 тисяч людей потребують евакуації, порушені ланцюги забезпечення питною водою. Зросла загроза аварії на Запорізькій атомній електростанції. Водночас тисячі гектарів українських земель стають непридатними для засіювання, що є передумовою до **продовольчої, економічної та екологічної загрози у найближчому майбутньому.**

З урахуванням реалій та викликів повномасштабної агресії РФ проти України в Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини вже майже рік функціонує окремий структурний підрозділ – **Департамент моніторингу додержання прав у секторі оборони та прав ветеранів і військовослужбовців, полонених та членів їх родин.**

Департамент здійснює комплексну роботу з контролю за додержанням прав громадян України:

- які перебувають на військовій службі; звільнені зі служби, ветерани, пенсіонери (ЗСУ, інші військові формування, правоохоронні органи);
- особливої уваги заслуговують ветерани війни, насамперед учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та члени родин загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, кількість яких постійно зростає в умовах повномасштабних бойових дій;
- незаконно позбавлених свободи (військовополонені та цивільні заручники) та зниклих безвісти осіб, а також членів їхніх сімей;
- незаконно депортованих до РФ та примусово переміщених на ТОТ дітей.



Олександр Кононенко

Представник Уповноваженого з прав людини в системі органів сектору безпеки й оборони

✉ kononenkoov@ombudsman.gov.ua

Проблема повернення українських цивільних заручників

За попередніми оцінками, **Росія незаконно утримує понад 20 тисяч цивільних осіб як заручників**. Цивільні громадяни України, що незаконно позбавлені свободи внаслідок збройної агресії Росії, на сьогодні є найбільш незахищеною категорією осіб з погляду їх визволення і повернення в Україну.

З 2014 року питання звільнення незаконно утримуваних з політичних мотивів українців не втрачає актуальності. Їх звинувачують у «пособництві» ЗСУ або спецслужбам та засуджують на великі терміни ув'язнення. Це колишні військові, волонтери, працівники правоохоронних органів, державні службовці, які наразі не можуть вважатися комбатантами, та мають бути звільнені відповідно до норм IV Женевської конвенції.

Збройні сили країни-окупанта в порушення Женевської конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 року продовжують свавільні затримання та взяття у заручники цивільних громадян України. Незаконно ув'язнено чимало жінок, дітей, а також людей літнього віку (70+). Здебільшого цивільні заручники, які знаходяться на території Росії чи на ТОТ України, утримуються у повній ізоляції, позбавлені можливості проінформувати близьких про місце свого утримання, а також належної правової допомоги.

Велика кількість цивільних заручників утримується в місцях несвободи без обвинувачень чи порушеної стосовно них кримінальної справи країною-окупантом, що робить таких людей невидимими для світової спільноти.

Міжнародні організації задокументували численні випадки «фільтраційних заходів», насильницьких зникнень, застосування тортур, примусової мобілізації, обмеження свободи громадян у таборах тримання іноземців, вчинені російськими окупаційними військами щодо цивільних українців.



На фото: катівні, які виявили після деокупації українських територій.

Примусова мобілізація на захоплених РФ територіях є порушенням статті 51 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, яка суворо забороняє окупаційній державі змушувати осіб, які перебувають під захистом, служити в її збройних чи допоміжних силах.

Примусова паспортизація є грубим порушенням норм міжнародного права, зокрема, статті 45 Положення про закони і звичаї війни на суходолі, яке є додатком до Четвертої Гаазької конвенції від 18 жовтня 1907 року. Паспортизація суперечить принципам поведінки з цивільним населенням на тимчасово окупованих територіях, встановленим положеннями Женевської конвенції (IV).

Натомість країна-агресор відмовляється безумовно повернути цивільних заручників. Нехтуючи нормами міжнародного гуманітарного права, законами та звичаями війни, країна-агресор використовує терор стосовно цивільних громадян як інструмент впливу на позицію України у контексті досягнення військово-політичних цілей.

! Росія взяла у заручники цивільних – Росія їх утримує силою – Росія їх не повертає – Росія не несе за це жодної відповідальності!

Як РФ порушує вимоги міжнародного гуманітарного права стосовно українських військовополонених

На свідоме й категоричне порушення Росією норм міжнародного гуманітарного права вказують свідчення визволених із полону українських військовослужбовців та інформація з різних джерел.

Зафіксовано численні випадки страти полонених українських військових, жорстоке поведіння, катування, фізичне і психологічне насильство щодо них.

Тортури електричним струмом, завдання вогнепальних або колотих ран росіяни застосовують для отримання інформації військового характеру, залякування, приниження та помсти. Ці злочини фіксує як Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, так і міжнародні правозахисні організації (Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні, Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Незалежна міжнародна комісія ООН з розслідування порушень в Україні).

Україна зацікавлена у залученні авторитетних міжнародних інституцій до налагодження посередницьких функцій задля відвідування місць незаконного утримання громадян України й здійснення неупередженого та об'єктивного моніторингу дотримання їхніх прав.



Це **Максим Колесников**, мобілізований київський бізнесмен, який потрапив у полон в березні 2022 року під Києвом.

На фотографії після звільнення його впізнали не одразу – кремезний чоловік 1977 р.н. схуд майже вдвічі й сильно посивів у неволі.

Українець, якого щойно звільнили з полону, вперше за майже рік бачить фрукт. Спробувавши яблуко, він сказав: “Воно чудове. Просто круто!”.

Це **Михайло Діанов**. Він потрапив до російського полону після виходу із заводу "Азовсталь", що у Маріуполі, 20 травня 2022 року. У полоні пережив знущання та катування, схуд на 40 кг. Був звільнений з полону 21 вересня разом з іншими 214 військовими.

Діанов отримав кульові поранення обох ніг та правої руки. У нього не вистачало 4 см кістки у руці. Люди збирали йому гроші на операцію та відновлення. 13 грудня Діанову прооперували праве плече в Сент-Луїсі. Операція пройшла успішно. Гроші, які не знадобилися, Михайло віддав на реабілітацію побратимів. Це 23 мільйони 430 тисяч гривень.



Михайло Діанов “після” і “до” російського полону

При цьому міжнародні інституції, зокрема Міжнародний комітет Червоного Хреста, виявилися неспроможними забезпечити дотримання гуманітарних норм щодо військовополонених. У частині відвідування місць утримання українських бранців та забезпеченні гідного ставлення до них, російська сторона ігнорує мандати міжнародних організацій.

Проблемою є недостатня наполегливість у реалізації своїх повноважень з боку МКЧХ, який позиціонує себе як посередник у конфлікті. Ця міжнародна структура продовжує демонструвати інертність, попри неодноразові заклики української сторони до її керівництва активізувати діяльність.



Традиційна бесіда з російськими військовими, які незаконно перебували на території України. Вони не мають до України жодних скарг і пропозицій. Чергове підтвердження того, що Україна дотримується Женевських конвенцій!

Щодо питань порушених прав військовополонених, цивільних заручників та членів їхніх родин

Від початку 2023-го року Офіс Омбудсмана опрацював понад **7,5 тисяч звернень громадян**. У Секретаріаті систематично **відбуваються зустрічі з членами родин**, позбавлених свободи осіб, за участі громадських організацій, органів державної влади, військових формувань та правоохоронних органів.



Співробітники Секретаріату постійно долучаються до **заходів зі звільнення українських громадян і бранців з полону. Від початку повномасштабного вторгнення вже вдалося звільнити 2525 українців!**



Для розв'язання питань **повернення цивільних заручників** при Координаційному штабі з питань поводження з військовополоненими створюється профільна робоча група, яку очолить Представник Уповноваженого.

Взаємодія з російським Омбудсманом та домовленості щодо створення гуманітарного коридору і повернення позбавлених свободи цивільних громадян, репатріації тяжкопоранених та тяжкохворих військовополонених не дає результатів. Всі процеси гальмує російська сторона.

Зважаючи на це, Офіс Уповноваженого шукає **нові можливості для здійснення контролю за додержанням прав українців, позбавлених свободи на території РФ.**

З представниками Державної думи РФ досягнуто домовленостей щодо моніторингових візитів місць утримання цивільних осіб з обох сторін. 23 квітня росіяни відвідали 17 наших громадян у місцях несвободи у Луганській області. 3 травня представники Офісу Уповноваженого разом із представниками громадськості здійснили візит до 17-ти обвинувачених громадян РФ, що утримуються на території України. Поки що це перший і останній візит.

Всередині травня на Росії заговорили про обміни цивільних громадян. Нині там вже на вищому політичному рівні порушили питання необхідності обміну/повернення цивільних громадян.

Україна, зі свого боку, на всіх можливих майданчиках заявляє про те, що хоче повернути кожного цивільного, якого незаконно перемістила чи викрала РФ. **Тому і очікує допомоги від міжнародної спільноти в тиску на Росію для того, щоб змусити її дотримуватись принципів Міжнародного гуманітарного права.**

Відповідно до 4-ї Женевської конвенції, цивільних не можна брати в полон! Однак Росія це правило порушила!

Захист прав учасників бойових дій, ветеранів військової служби, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів родин загиблих (померлих) Захисників та Захисниць

У сфері дотримання прав військовослужбовців, військових пенсіонерів, ветеранів і членів їхніх сімей Секретаріат Уповноваженого працює за такими напрямками:

- отримання учасниками бойових дій відповідних медичних та реабілітаційних послуг (у тому числі лікування за кордоном);
- проблеми забезпечення для ведення бойових дій; проходження підготовки мобілізованими, в т.ч. порушення їхнього права на звільнення за сімейними обставинами, чи порушення порядку проходження служби;
- виплата належного грошового забезпечення, у тому числі сім'ям військовослужбовців, які перебувають у полоні, а також забезпечення належного пенсійного забезпечення осіб, звільнених із військової служби;
- встановлення статусів (учасник бойових дій, особа з інвалідністю внаслідок війни, член родини загиблого тощо) та отримання належних виплат.

Працівники Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини здійснюють контрольні **моніторингові візити до медичних закладів**, де відбуваються **постізоляційні й реабілітаційні заходи військовослужбовців** (в т.ч. звільнених із полону осіб).

Особлива увага приділяється реалізації права військових на охорону здоров'я та лікування, зокрема щодо удосконалення та унормування діяльності військово-лікарських комісій. За ініціативи Омбудсмана внесли зміни до чинного законодавства, які спростять та пришвидшать процедуру проходження ВЛК.

Загалом Департамент від початку року **поновив права 416 громадян України у 125 випадках.**



Для прикладу: до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини звернулися члени сімей військовослужбовців військової частини, захоплених в полон. Родичі **скаржилися на незаконні дії командування військової частини**, внаслідок яких членів сімей військовослужбовців, які перебували або перебувають у полоні, **були позбавлені належних виплат грошового забезпечення**.

Позиція Офісу Омбудсмана щодо цього питання неодноразово відстоювалася під час зустрічей за участі родичів бранців та командування військової частини.

За результатами вжитих Уповноваженим заходів реагування, командувач Військово-Морських Сил ЗСУ видав доручення командирі військової частини визначити правовий статус **282 військовослужбовців**, які перебувають у полоні, та **негайно вжити заходів щодо поновлення прав** членів сімей військовослужбовців на отримання грошового забезпечення.



Пріоритетами української влади є:

- налагодження надійного механізму повернення цивільних заручників і незаконно депортованих дітей та забезпечення прав наших Захисників і Захисниць;
- напрацювання міжнародних механізмів виявлення, захисту інтересів, повернення цивільних заручників, а також примусово депортованих дітей на Батьківщину із залученням інституцій Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, Комітету ООН з прав дитини, ЮНІСЕФ, Міжнародного комітету Червоного Хреста та інших міжнародних профільних організацій й правоохоронних органів іноземних держав;
- запровадження дієвих процедур механізму міжнародного правосуддя для притягнення РФ до відповідальності та забезпечення міжнародної підтримки у створенні механізму стягнення з Росії відшкодування за завдані збитки.

Україна очікує рішучого засудження парламентами та урядами іноземних держав, міжнародними організаціями **скоєння злочинів геноциду, екоциду та воєнних злочинів Російською Федерацією**, зокрема незаконного утримання цивільних заручників, примусової депортації українських дітей, знищення життєво важливої інфраструктури.

Україна очікує публічної підтримки діяльності Міжнародного кримінального суду, зокрема щодо розслідування і покарання за злочини геноциду та воєнні злочини.



“Гаряча лінія”
для звернень:



0800-50-17-20
(безкоштовно)

044-299-74-08



hotline@ombudsman.gov.ua



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Російська Федерація та всі військові злочинці, яких вона направила в Україну, понесуть найсерйознішу відповідальність за зло, яке вони вчинили.

Україна ретельно документує кожен злочин і кожну жорстокість.
Усі винні, безсумнівно, будуть покарані.

Ми ніколи не забудемо і не пробачимо. Як і світ.

#StandWithUkraine



Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
(з 1 липня 2022 року)

✉ lubinets@ombudsman.gov.ua



Гаряча лінія Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини: 0 800 50 17 20
електронна пошта: hotline@ombudsman.gov.ua



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

Захист прав у секторі безпеки й оборони

#StandWithUkraine



Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

